

การพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี*

POTENTIAL DEVELOPMENT OF VIPASSANA INSTRUCTOR MONKS FOR
THE BUDDHISM PROPAGATION OF THE PROVINCIAL MEDITATION
CENTERS IN RATCHABURI PROVINCE

พระสมุห์สุรินทร์ รตนโชโต, พระครูสุตวุฒิคุณบัณฑิต (สุนันท์ สุนนโท)

Phrasamu Surin Ratanachoto, Phrakhru Sutawuttikhunbudit (Sunan Sunandho)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: sakcharin77@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี 2. ศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรี 3. นำเสนอการพัฒนาศักยภาพของพระวิปัสสนาจารย์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี เป็นวิธีวิจัยเป็นแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด หัวหน้าหน่วยงานราชการ กลุ่มผู้นำชุมชนหมู่บ้าน และกลุ่มนักวิชาการทางการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 25 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 10 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ เก็บข้อมูลและวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี 1. ด้านสถานที่ สถานที่ที่มีความสะอาด มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม 2. ด้านบุคลากร มีเครือข่ายและการเข้าฝึกอบรมในสำนักปฏิบัติธรรมอื่น 3. ด้านการบริหารจัดการ มีการจัดการด้านอาคารสถานที่และห้องพักรับรองการจัดการด้านสาธารณูปการ 2. แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี พบว่า 1. ด้านการฝึกอบรม มีการสอนและฝึกอบรมผู้เข้าปฏิบัติธรรมโดยพระวิปัสสนาจารย์ 2. ด้านการศึกษาเรียนรู้ มีการส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของ

พระวิปัสสนาจารย์ 3. ด้านการพัฒนาบุคลากร พัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากร 3. การพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี พบว่า 1. ด้านเทคนิควิธี มีการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม โดยการใช้เทคนิคการบริหารจัดการที่เหมาะสม การตัดสินใจ การสร้างระเบียบวินัย และการวิเคราะห์ข้อมูลให้รอบคอบก่อนการตัดสินใจ 2. ด้านมนุษยสัมพันธ์ มีการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร 3. ด้านความคิดรวบยอด มีการสร้างความคิดรวบยอดมีการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ชัดเจน

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ; พระวิปัสสนาจารย์; การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

Abstract

This research aimed: 1. To study the general conditions 2. To study the guidelines 3. To present the development of the potential of Vipassana instructor monks for Buddhism dissemination at meditation centers in Ratchaburi Province, conducted by the qualitative research. The key informants were the Sangha chief, the head of the meditation center in the province, the head of the government agency, the group of village community leaders, and the group of Buddhist management scholars, totaling 25 persons, and 10 participants in focus group discussions. The research instruments were in-depth interview script and focus group discussions form. Data were analyzed by descriptive content interpretation and summarized as an essay.

The research results were as follows: 1. General conditions of Buddhism dissemination at meditation centers in Ratchaburi Province were: 1. In terms of location, the place was clean with appropriate facilities. 2. In terms of personnel, there were networks and training in other meditation centers. 3. In terms of management, there was management of the building, meditation grounds and guest rooms, and management of public utilities. 2. Guidelines for disseminating Buddhism at the meditation centers in Ratchaburi Province were found that: 1. In terms of training, there is teaching and training of meditation practitioners by Vipassana instructors. 2. In terms of education and learning, there was promotion of learning development of Vipassana instructors. 3. Personnel development: Study visits to develop skills and knowledge of personnel. 3. Development of the potential of Vipassana

instructors for the disseminating Buddhism at meditation centers in Ratchaburi Province were found that: 1. In terms of techniques, the meditation center was managed by using appropriate management techniques, decision-making, creating discipline, and analyzing data carefully before making decisions. 2. In terms of human relations; good human relations were built in the organization, which was important for success and understanding of the team. 3. In terms of summarizing ideas, summarizing ideas was built, planning was done, clear objectives and goals were set.

Keyword: Potential Development; Vipassana Teachers; Propagation of Buddhism

บทนำ

พระพุทธองค์ได้ทรงวางหลักและวิธีปฏิบัติในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนให้แก่เหล่าพระสาวก โดยตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ (วิ.มหา. (ไทย) 4/4/4-5) นอกจากนี้ พหุการสูตร ยังได้แสดงให้เห็นการตอบแทนที่พระสงฆ์พึงมีต่อคฤหัสถ์ หรือชาวบ้านที่ได้ทำอุปการคุณต่าง ๆ ซึ่งไม่ใช่การตอบแทนด้วยปัจจัย 4 แต่ด้วยการแสดงธรรมอันงาม ในเบื้องต้น ในท่ามกลาง และในที่สุด (ขุ.อิติ. (ไทย) 25/287/293) ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัดเป็นศูนย์กลางแห่งกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และแม้ปัจจุบันความเป็นศูนย์กลางในบางเรื่องจะลดลงแต่ความสำคัญก็ยังคงอยู่ โดยเฉพาะวัดในเขตภูมิภาค บทบาทของวัดยังคงมีความเข้มแข็งอยู่ค่อนข้างมาก ทั้งในเรื่องของการพัฒนาชุมชนการพัฒนาอาชีพหรือหน่วยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนการรวมกลุ่มการเป็นหน่วยสังคมสงเคราะห์และความเป็นศูนย์กลางทางด้านจิตใจ (กรมการศาสนา, 2543) โดยที่คณะสงฆ์ไทยคือมหาเถรสมาคมให้การส่งเสริมสนับสนุนให้วัดที่มีความพร้อมเหมาะสม (กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554)

จังหวัดราชบุรี อยู่ในพื้นที่เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 (มหานิกาย) ปัจจุบันมีสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด รวม 27 สำนัก (มหานิกาย) ตามลำดับ ได้แก่ วัดหลวงพ่อสตรธรรมกายาราม วัดเขาวัง วัดพระศรีอารย์ วัดมหาธาตุวรวิหาร วัดโชติทายการาม วัดท่าเรือ วัดนาหนอง วัดหนองหอย วัดหนองกลางด่าน วัดประชารังสรรค์ วัดหลักหกรัตนาราม วัดปราสาทสิทธิ์ วัดปากท่อวัดกลางวังเย็น วัดบางกะโด วัดบางสีเจริญธรรม วัดเนินพลู วัดหนองตาเน็ด วัดอ้ออีเขียว วัดอุทุมพรทาราม วัดไพรอารีรักษ์ วัดเขาช่อง

พราน วัดหนองโพ วัดเนกขัมมาราม วัดทุ่งหลวง วัดหัวโพ และวัดหนองหมี่ (ศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.), 2565)

ในจังหวัดราชบุรีมีสำนักปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมาก พระวิปัสสนาจารย์มีส่วนสำคัญในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และมีปัญหาสำคัญซึ่งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดต้องรีบดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน (พระปลัดอนันท์ ญาณธมโม, 2563) ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ความรู้ของผู้ที่เป็นเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมและบุคลากรที่เกี่ยวข้องนั้น สำนักปฏิบัติธรรมจำเป็นต้องเร่งดำเนินการพัฒนา (พระครูนนทกิจโกศล (สิริชัย สิริชัย), 2563)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับที่ผู้วิจัยมีความสนใจงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงประสงค์ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลอันเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรี
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาศักยภาพของพระวิปัสสนาจารย์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด หัวหน้าหน่วยงานราชการ กลุ่มผู้นำชุมชนหมู่บ้าน และกลุ่มนักวิชาการทางการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 25 รูปหรือคน โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกจากการสุ่มแบบเจาะจงตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์เนื้อหาเป็นเชิงพรรณนาและความถี่ของข้อมูลการสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลมาเสนอองค์ความรู้ต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี พบว่า 1. ด้านสถานที่ สำนักปฏิบัติมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและสถานที่ที่เหมาะสม สถานที่ปฏิบัติธรรมกลายเป็นจุดสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความสงบและความร่มเย็นให้กับผู้ที่มาใช้บริการ โดยที่สถานที่จะต้องมีความสะอาด ร่มเย็น และสะอาดพร้อมทั้งมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม เช่น พัดลม หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมในสถานที่พัก ช่วยให้ผู้มาปฏิบัติธรรมมีความรู้สึกอยากร่วมทำกิจกรรมในสถานที่ปฏิบัติธรรมนั้น ๆ ทั้งนี้การพัฒนาสถานที่ปฏิบัติธรรมให้เหมาะสมและเป็นสัปปายะเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งในศาสนาและการฝึกปฏิบัติธรรมของกลุ่มคนในชุมชนได้อย่างมากขึ้น 2. ด้านบุคลากร พระวิปัสสนาจารย์เป็นผู้นำในการฝึกอบรมและปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรมโดยการนำเสนอความรู้และการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ การสนับสนุนและร่วมมือกับชุมชนและโรงเรียน เพื่อสร้างการเข้าใจและการรับรู้เกี่ยวกับปฏิบัติธรรม การพัฒนาพระวิปัสสนาจารย์เป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่เพียงพอในการจัดการกิจกรรมและการฝึกอบรม รวมถึงการส่งเสริมการศึกษาเพิ่มเติมให้กับพระวิปัสสนาจารย์ เป็นสิ่งสำคัญที่จะพัฒนาพระวิปัสสนาจารย์ และการสร้างเครือข่ายสนับสนุนภารกิจด้านต่าง ๆ ของสำนักปฏิบัติธรรมได้อย่างเหมาะสม และการส่งเสริมบุคคลากรภายในสำนักปฏิบัติธรรมให้มีความรู้ความเข้าใจในการต้อนรับปฏิบัติสนทนาผู้มาเข้ารับการฝึกอบรมในสำนัก 3. ด้านการบริหารจัดการ การจัดการของสำนักปฏิบัติธรรมมีความสำคัญที่จะปฏิบัติธรรมตามเวลาและหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและถูกต้อง การบริหารจัดการในสำนักปฏิบัติธรรมต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้มาปฏิบัติธรรมได้รับความสะดวกสบาย โดยรวมแล้วจะมีการจัดการที่เน้นที่ด้านต่าง ๆ เช่น สถานที่อาคารสถานลานะธรรมและห้องพักรับรอง การจัดการด้านสาธารณูปการ การดูแลความสะอาดและการสร้างบรรยากาศร่มรื่น เพื่อให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม การจัดการ

ด้านการศึกษาปริยัติธรรมยังมีการศึกษาเพิ่มเติมจากสถาบันวิปัสสนาอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ

2. องค์ประกอบการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี พบว่า 1. ด้านการฝึกอบรม การสอนและฝึกอบรมในด้านปฏิบัติธรรม มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้กับผู้เข้าปฏิบัติธรรม โดยพระวิปัสสนาจารย์ต้องสามารถอธิบายหลักการและประโยชน์ของการฝึกอบรมในปฏิบัติธรรมอย่างชัดเจน และให้คำแนะนำและสนับสนุนผู้เข้าปฏิบัติธรรมในการปฏิบัติธรรม การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้สามารถสื่อสารกับผู้เข้าปฏิบัติธรรมช่วยลดความคลาดเคลื่อนและข้อผิดพลาดในการสื่อสาร และการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอนควรให้ความสำคัญ และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นสิ่งที่สำคัญเพื่อให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจและเปลี่ยนทัศนคติที่ดีในการเรียนรู้ 2. ด้านการศึกษาเรียนรู้ การเรียนรู้ต่อเนื่องช่วยพระวิปัสสนาจารย์เข้าใจการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมากขึ้น การพัฒนาตนเองและสร้างความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมเกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น เพื่อเสริมสร้างทักษะและความเชี่ยวชาญ การส่งเสริมให้พระวิปัสสนามีความรู้ทางวิชาการเป็นเรื่องสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการส่งเสริมให้พระวิปัสสนาจารย์เข้าศึกษาต่อ เพื่อเสริมสร้างพื้นฐานทฤษฎีและปฏิบัติที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การส่งเสริมทักษะที่จำเป็นในการแก้ไขปัญหาและทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์ที่ท้าทายและหลากหลาย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์กับผู้อื่นช่วยสร้างเครือข่ายทางวิชาการและส่งเสริมความร่วมมือในการศึกษาและสร้างเครือข่ายในอนาคต การจัดทำแผนพัฒนาพระวิปัสสนาในการพัฒนาความรู้อย่างชัดเจนและเป็นเชิงปฏิบัติ เพื่อให้การระดมองค์ความรู้มีเป้าหมายที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพสามารถเข้าถึงข้อมูลและความรู้ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคลากร เช่น การจัดกิจกรรมสัมมนาหรือการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ ช่วยให้เกิดการพัฒนาความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการได้อย่างเหมาะสม 3. ด้านการพัฒนาบุคลากร การวางแผนและการสนับสนุนในการพัฒนาพระวิปัสสนาจารย์และบุคลากรสำคัญเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพในสังคม การจัดทำเอกสารที่มาจากการค้นคว้าหนังสือและการเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ การฝึกอบรมและการศึกษาดูงานเป็นการเสริมสร้างทักษะและความรู้ของบุคลากร การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องมีการบริหารจัดการบุคลากรที่เหมาะสมและมีความสามารถ การสนับสนุนและการจัดอบรมเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและน่าสนใจ การเตรียมความพร้อมสำหรับ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคม เป็นหัวใจของการพัฒนาศักยภาพในสังคมและภายในพระสงฆ์

3. การพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี พบว่า 1. ด้านเทคนิควิธี การพัฒนาศักยภาพของพระวิปัสสนาจารย์ โดยการใช้เทคนิคการบริหารจัดการที่เหมาะสม เช่น การจัดทีมงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ความรู้และเทคนิคที่เชี่ยวชาญ การใช้เหตุผลที่เป็นระบบในการตัดสินใจ การสร้างระเบียบวินัยที่มีประสิทธิภาพ และการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วย เนื้อหาเน้นถึงความสำคัญของการสื่อสารและการใช้ภาษาที่ชัดเจนและเหมาะสมในการฝึกอบรมและการสั่งงาน และการวิเคราะห์ข้อมูลให้รอบคอบก่อนการตัดสินใจ เพื่อให้มีการตัดสินใจที่มีความเหมาะสมและมีผลต่อการดำเนินงานขององค์กรในที่สุด สรุปลแล้ว การพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์ มีความสำคัญในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์กรในที่สุด และการมีการพัฒนาปรับปรุงความรู้ความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง 2. ด้านมนุษยสัมพันธ์ พระวิปัสสนาจารย์ มีการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในองค์กรสำคัญต่อความสำเร็จและความเข้าใจในทีมงาน การปรับตัวและพัฒนาตนเองเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้พระวิปัสสนาจารย์สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม การใช้ความคิดบวกเป็นเครื่องมือในการเดินทางไปข้างหน้าและการแสดงความเข้าใจและสนใจต่อผู้ร่วมงานปฏิบัติธรรม การสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีไม่เพียงช่วยสร้างบรรยากาศในสถานที่ปฏิบัติได้เป็นอย่างดีและมีความสุขในการที่ได้เข้ามาปฏิบัติธรรมในสถานที่นั้น ๆ แต่ยังช่วยส่งเสริมความร่วมมือในทีมงานและส่งผลให้สำนักปฏิบัติธรรมได้รับความไว้วางใจและบอกต่อกันให้ผู้อื่นเข้ามาทำให้เกิดความสำเร็จได้ดียิ่งขึ้นด้วย การสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่ควรมองข้ามในการบริหารงานของพระวิปัสสนาจารย์ในสำนักปฏิบัติธรรมในปัจจุบัน การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีไม่เพียงแต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทีมงานในองค์กร แต่ยังเป็นเรื่องที่สำคัญในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีอีกด้วย 3. ด้านความคิดรวบยอด การพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์ มีการสร้างความคิดรวบยอดมีขั้นตอนต่าง ๆ 5 ขั้น เริ่มต้นด้วยการวางแผนว่าจะสร้างความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องใด ๆ โดยกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น การแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนาความเข้าใจในเรื่องที่กำลังศึกษา จากนั้นคือการศึกษาและเข้าใจเนื้อหาหรือปัญหาที่เกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้ง โดยการสะสมข้อมูลและข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่มีความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอเกี่ยวกับเรื่องนั้น หลังจากนั้น คือ

การวิเคราะห์ว่าเชื่อมโยงเหล่านี้นั้นมีผลต่อแนวคิดหรือปัญหาที่เกิดขึ้น และการสร้างและพัฒนาความคิดหรือแนวคิดใหม่ ๆ จากการเชื่อมโยงและการวิเคราะห์ที่ได้ทำในขั้นตอนก่อนหน้า เพื่อหาทางแก้ไขปัญหา และทำการปรับปรุงหรือแก้ไขตามความต้องการ เพื่อให้ได้ความคิดรวบยอดที่มีคุณค่ามากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรีพบว่า 1. ด้านสถานที่ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและสถานที่ที่เหมาะสมสถานที่ปฏิบัติธรรมกลายเป็นจุดสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความสงบและความร่มเย็นให้กับผู้ที่มาใช้บริการ 2. ด้านบุคลากร การพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมมีหลายด้านที่ต้องพิจารณา เช่น การฝึกอบรมและปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรมโดยการนำเสนอความรู้และการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ 3. ด้านการบริหารจัดการ การจัดการของสำนักปฏิบัติธรรมมีความสำคัญที่จะปฏิบัติธรรมตามเวลาและหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหากังวาล ธีรธมโม (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 15 ที่เป็นมาตรฐาน คือ 1. เจ้าสำนักมีวิสัยทัศน์ มีการชวนช่วยศึกษาดูงานของสำนักที่มีมาตรฐานนำมาปรับปรุงสำนักตนเอง

2. องค์ประกอบการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี พบว่า 1. ด้านการฝึกอบรม การสอนและฝึกอบรมในด้านปฏิบัติธรรมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้กับผู้เข้าปฏิบัติธรรมโดยพระวิปัสสนาจารย์ต้องสามารถอธิบายหลักการและประโยชน์ของการฝึกอบรมในปฏิบัติธรรมอย่างชัดเจน และให้คำแนะนำและสนับสนุนผู้เข้าปฏิบัติธรรมในการปฏิบัติธรรม การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้สามารถสื่อสารกับผู้เข้าปฏิบัติธรรมช่วยลดความคลาดเคลื่อนและข้อผิดพลาดในการสื่อสาร 2. ด้านการศึกษาเรียนรู้ การเรียนรู้ต่อเนื่องช่วยพระวิปัสสนาจารย์เข้าใจการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมากขึ้น การพัฒนาตนเองและสร้างความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมเกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น 3. ด้านการพัฒนาบุคลากร การวางแผนและการสนับสนุนในการพัฒนาพระวิปัสสนาจารย์และบุคลากรสำคัญเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพในสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของพระญาณกร ปุณณโก (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์

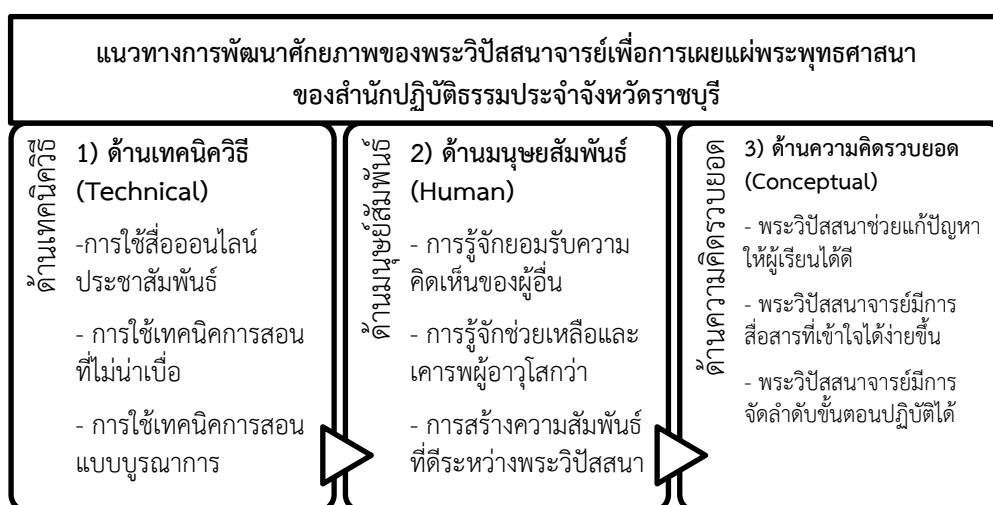

ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 2 ผลการวิจัยพบว่า 1. พระวิปัสสนาจารย์ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 2 มีความรู้และความสามารถอยู่ในระดับที่ดี มีศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่พุทธศาสนิกชนได้ เพียงแค่ต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น บางรูปมีทักษะและความรู้ทางด้านวิชาการ บางรูปมีความสามารถและความชำนาญในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ซึ่งต่างก็มีข้อดีข้อด้อยแตกต่างกันไป ดังนั้น การเรียนรู้เพิ่มเติม แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน จะเป็นส่วนช่วยในการพัฒนาศักยภาพของพระวิปัสสนาจารย์ให้ดียิ่งขึ้นไปอีก ขึ้น เป็นบุคลากรที่มีความสมบูรณ์พร้อมต่อไปในอนาคต โดยเฉพาะการพัฒนาตนเองอย่างไม่หยุดนิ่ง ก็จะมีส่งผลให้มีทักษะความสามารถมากยิ่งขึ้น และเป็นกำลังในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างยั่งยืนต่อไป

3. การพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี พบว่า 1. ด้านเทคนิควิธี การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดยการใช้เทคนิคการบริหารจัดการที่เหมาะสม เช่น การจัดทีมงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ความรู้และเทคนิคที่เชี่ยวชาญในการบริหารสำนักปฏิบัติธรรม 2. ด้านมนุษยสัมพันธ์ การสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในองค์กรสำคัญต่อความสำเร็จและความเข้าใจในทีมงาน การปรับตัวและพัฒนาตนเองเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เราสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างบรรยากาศที่กระตือรือร้นและสนับสนุนช่วยเสริมสร้างมองเห็นที่ร่วมกันและเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม การใช้ความคิดบวกเป็นเครื่องมือในการเดินทางไปข้างหน้าและการแสดงความเข้าใจและสนใจต่อเพื่อนร่วมงานช่วยกระชับความสัมพันธ์และสร้างบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความเข้าใจและความสนับสนุน 3. ด้านความคิดรวบยอด การสร้างความคิดรวบยอดมีขั้นตอนต่าง ๆ 5 ขั้นตอน เริ่มต้นด้วยการวางแผนว่าจะสร้างความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องใด ๆ โดยกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น การแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนาความเข้าใจในเรื่องที่กำลังศึกษา จากนั้น คือ การศึกษาและเข้าใจเนื้อหาหรือปัญหาที่เกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้ง โดยการสะสมข้อมูลและข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสังฆรักษ์ปัญญพล ปญญาพล (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลไกการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า กลไกการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการประกอบด้วย 5 กลไก คือ 1. ศึกษาจัดทำข้อมูลพื้นฐานของหน่วยงานให้เป็นระบบ ฐานข้อมูลจำนวนพระภิกษุสามเณรในจังหวัด ฐานข้อมูลพระวินยาธิการในจังหวัด 2. จัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพด้วยการส่งพระวินยาธิการไปศึกษาหลักสูตรพระวินยาธิการ นิติศาสตร์บัณฑิต 3. พัฒนาขีดความสามารถตามหลักไตรสิกขา คือ

ศีล ส่งเสริมให้พระวินยาธิการมีศีลาจารวัตรเรียบร้อยเป็นแบบอย่างที่ดี 4. สมาธิ พระวินยาธิการต้องนั่ง ไม่เอนเอียงตามอคติ และปัญญา พระวินยาธิการต้องแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา ต้องแม่นยำพระธรรมวินัย และกฎหมาย 5. การให้คำปรึกษาด้วยการจัดตั้งสำนักงานพระวินยาธิการกลาง และมีเจ้าหน้าที่คอยให้บริการ และ 6. การติดตามและประเมินผล มีการติดตามผลการปฏิบัติงานและรายงานเจ้าคณะผู้ปกครองทราบ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 การพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

แนวทางการพัฒนาศักยภาพของพระวิปัสสนาจารย์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี ต้องมีการบริหารสถานที่ปฏิบัติธรรมให้เป็นสัปปายะเหมาะสม ต่อการมาปฏิบัติธรรมของผู้เข้ารับการอบรม บุคลากรภายในสำนักต้องมีความสุขกายเรียบร้อยเป็นกันเองช่วยให้ผู้ปฏิบัติธรรมรู้สึกเป็นกันเอง และการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญประกอบกับการ พัฒนาฝึกอบรมบุคลากรและพระวิปัสสนาจารย์ และการพัฒนาทักษะในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อีกทั้งยังต้องการใช้เทคนิควิธีที่เหมาะสม การสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และการคิดรวบยอดเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้สำนักปฏิบัติธรรมดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จ

ในการบริหารจัดการและการพัฒนาพระวิปัสสนาและทีมงานอย่างยั่งยืน โดยวิธีการดังต่อไปนี้

1. ด้านเทคนิควิธี (Technical) พระวิปัสสนาจารย์มีการใช้การใช้สื่อออนไลน์ประชาสัมพันธ์ในการเผยแผ่สำนักปฏิบัติธรรมให้ประชาชนที่สนใจได้เข้ามาร่วมปฏิบัติธรรม มีการใช้เทคนิคการสอนที่ไม่น่าเบื่อการประยุกต์หลักธรรมง่ายต่อการปฏิบัติ โดยการบูรณาการหลักธรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมตามความรู้ความเข้าใจของผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรม เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมอบรมและสัมมนาออนไลน์เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สนใจจากทั่วทุกสารทิศสามารถเข้าร่วมได้โดยไม่ต้องเดินทางไกล ผู้เข้าร่วมสามารถสอบถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระหว่างการอบรมได้ ทำให้เกิดการเรียนรู้และการปฏิบัติที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2. ด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human) พระวิปัสสนาจารย์ต้องการการสื่อสารที่ดีและการเข้าใจในความหลากหลายของมนุษย์ และควรมีการรับฟังและเข้าใจสภาวะอารมณ์ กระบวนการจากผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมที่เกิดสภาวะจากการปฏิบัติ การให้เกียรติในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และพื้นฐานชีวิตของบุคคลอื่นเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม การรู้จักช่วยเหลือและเคารพผู้อื่นว่า การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพระวิปัสสนาจารย์ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมต่าง ๆ ในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างพระวิปัสสนาจารย์ด้วยกัน

3. ด้านความคิดรวบยอด (Conceptual) ความคิดรวบยอดเป็นกระบวนการที่สำคัญในหลายด้าน พระวิปัสสนามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถในการคิดเชิงตรรกะและเชิงนามธรรม การพัฒนาแนวคิดที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ พระวิปัสสนาจารย์ต้องการการฝึกฝน การเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาแนวคิดพื้นฐานเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ของพระวิปัสสนาในการทำความเข้าใจและจำแนกข้อมูลใหม่ โดยใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้แล้วเป็นฐาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรม ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น คณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องมีความตระหนักและร่วมมือกันอย่างจริงจัง ในการกำหนดนโยบายและแผนงานการพัฒนาบุคลากรร่วมกัน จึงจะสามารถประสบผลสัมฤทธิ์ได้

2. การพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์ที่มุ่งหวังความสำเร็จอย่างยั่งยืน ควรประสานและแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือข้อค้นพบ ระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมแต่ละสำนักร่วมกัน สร้างเป็นเครือข่ายที่กว้างขวาง เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. การพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์ ควรมีการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ สร้างความตื่นตัวในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ สำนักปฏิบัติธรรม จะต้องประสานความร่วมมือและปรึกษาหารือในการกำหนดแผนงานหรือนโยบายที่ชัดเจน เพื่อการพัฒนาศักยภาพบุคคลให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ

2. สำนักปฏิบัติธรรมแต่ละแห่ง ควรประสานงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลซึ่งกันและกันและติดตามและประเมินผล เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

3. ควรดำเนินโครงการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมอย่างแท้จริงและเทคนิคการถ่ายทอดหลักพุทธธรรม เพื่อให้เกิดการนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารูปแบบการตรวจสอบประเมินผลการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อความชัดเจนในการนำไปใช้

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นต้นแบบในเชิงการวิจัยเพื่อการพัฒนา เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ที่เป็นรูปธรรมในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดอื่น ๆ

3. ควรมีการศึกษาภูมิปัญญาและบริบทของแต่ละท้องถิ่นหรือกลุ่มนโยบายของคนท้องถิ่นในการพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรม ว่ามีส่วนสัมพันธ์หรือสนับสนุนกันและกันอย่างไร

4. ควรมีการศึกษาโดยการนำหลักการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคลากร และนำมาสู่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรม จะทำให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2543). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชาบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: กองแผนงาน กรมการศาสนา.

- กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). *สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่น 45 สำนัก พุทธศักราช 2554*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระครูนนทกิจโกศล (สิริชัย สิริชัยโย). (2563). รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(4), 429-438.
- พระครูสังฆรักษ์ปัญญาพล ปญญาพล. (2562). *กลไกการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของพระวินยธิการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (ดุขฎิณิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระญาณกร ปุณณโก. (2562). *การพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 2* (ดุขฎิณิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดอานนท์ ญาณธมโม. (2563). การพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 3(1), 14-22.
- พระมหากังวาล อธิธมโม (ศรชัย). (2557). *การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด* (ดุขฎิณิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.). (2565). *สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด*. สืบค้น 25 ธันวาคม 2565, จาก <http://www.sptcenter.org/สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด>